

Stadsbyggnadskontoret
Stockholms stad

2024-10-17

Granskningsyttrande rörande förslag till detaljplan för Djurgården 1:38 m.fl. i stadsdelen Djurgården, S-Dp 2012-03013

Detaljplaneförslaget innebär att ny bebyggelse för varvsverksamhet föreslås på Beckholmen. Detaljplanen medger även en utvidgning av Gustav V:s docka samt utvidgning av ön, kaj- och brygganläggningar. Förbundet för Ekoparken avstyrker förslaget.

Storskalig industriverksamhet hör inte hemma i Nationalstadsparken

Förslaget syftar till att utveckla det befintliga varvet till ett varv som kan ta emot inte bara dagens skärgårdsbåtar utan ska stå redo även för att ta hand om stora fartyg efter olyckshändelser och haverier och t.o.m. "större utländska örlogsfartyg" i samband med NATO-övningar. Detta är en helt annan skala på varvsverksamhet än det reparationsvarv som nu finns på Beckholmen. Etableras ett varv med denna inriktning kommer kraven självklart att fortsätta växa framöver.

Den lag om nationalstadsparken Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården som trädde i kraft, nu för snart trettio år sedan, syftade just till att förhindra exploateringar av detta slag.

"När det mer generellt gäller bedömning av ett förslag om komplettering eller förnyelse av befintlig bebyggelse inom nationalstadsparken krävs omsorgsfulla överväganden huruvida den föreslagna åtgärden till innehåll och form är förenlig med nationalstadsparkens syfte. En utgångspunkt vid prövning av frågor om ändrad markanvändning skall vara att områdets huvudstruktur vad avser natur- och bebyggelseområden inte skall ändras samtidigt som byggnader och bebyggelsemiljöer som ingår i nationalstadsparken på sikt bör användas endast för ändamål som kan förenas med nationalstadsparkens syfte. Vid en eventuell omvandling och komplettering av sådana byggnader och bebyggelsemiljöer bör särskilt uppmärksammas åtgärdernas form och skala samt att karaktären av byggnader i parkmiljö bevaras." (s.46 prop. 1994/95:3)

Den föreslagna detaljplanen strider i flera avseenden mot denna precisering av lagen. Ett storvarv är inte förenlig med nationalstadsparkens syfte. Användningen av ett storvarv kan inte förenas med nationalstadsparkens syfte. De föreslagna byggnadernas form och skala rimmar inte med den bebyggelse som karaktäriserar parken.

Irrelevanta argument

Planbeskrivningen gör gällande att en vinst med den nya bebyggelsen är att den tillfälliga, provisoriska bebyggelsen då kan tas bort. Denna tillfälliga bebyggelse borde aldrig ha fått tillstånd – om den fått det? – att anläggas och kan därför inte tjäna som argument för den föreslagna nya bebyggelsen.

Som är så vanligt i Stockholms stadsplanebeskrivningar kläs förslaget in i förskönande omskrivningar som inte är trovärdiga. Ett exempel: "Verkstadshallarnas långsträckta volymer ger en association till repslagarbanor, vilka var vanliga inslag i historiska maritima miljöer." Detta är ett oblygt försök att förvandla en mycket stor – och lång – vanlig verkstadsbyggnad till en kulturhistoriskt intressant artefakt.

Traditioner är inte alltid värda att föras vidare. Utan reflektion förs hanteringen av sprängmassor vidare till nutid. De sprängmassor som skapas genom förlängningen av GV-dockan ska med "traditionen" som argument" hivas i sjön för att ta 1210 kvm av vattenytan.

Tradition åberopas också för att utöka varvsverksamheten. Det har varit varv på Beckholmen sedan 1600-talet. Därmed anses argument föreligga för att bygga ut varvet för att säkra en fortsatt varvsverksamhet – något som förordningen om statliga byggnadsminnen tillåter – trots att byggnadsminnet förvanskas ("Planförslaget innebär att flera av byggnadsminnens skyddsbestämmelser inte uppfylls." Planbeskrivningen s.62). Detta må vara tillåtet enligt denna förordning, men det saknar betydelse eftersom det i detta fall strider mot såväl lagen om skyddade kulturmiljöer som lagen om nationalstadsparken. I den senare lagen stipuleras att åtgärder får vidtas bara om de "inte skadar det historiska landskapets natur- och kulturvärden." Där medges inga undantag.

Föga övertygande försöker planförfattarna påstå att planen är förenlig med nationalstadsparkens syfte. "Utbyggnaden av det befintliga varvet på Beckholmen syftar till att bevara den kulturhistoriskt värdefulla verksamheten på platsen i enlighet med direktiven i den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken – Stockholms-delen."

Till detta kan sägas att den kulturhistoriskt värdefulla verksamheten, som är värd att bevara, är i första hand veteranbåtverksamheten, i andra hand det småskaliga, kommersiella reparationsvarvet för skärgårdsbåtar. Något storvarv att bevara finns inte och har aldrig funnits på Beckholmen.

Den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken – Stockholmsdelen har ingenting annat att säga om Beckholmen än att där "bedrevs handel med tjärvaror från slutet av 1600-talet till 1830-talet. Från 1848 har ön fungerat som reparationsanläggning för fartyg med skeppsdockor som sprängts ut ur berget."

Vad som har relevans för Beckholmen i detta sammanhang är den strikta uppmaningen att bevara kulturhistoriskt värdefulla miljöer. "Områdets karaktär och särskilda kulturhistoriska värden i byggnader, parker och miljöer bevaras." (s. 65 Översiktsplan för Nationalstadsparken – Stockholmsdelen)

Att försöka knyta varvsverksamheten till Evenemangsparken är mer än lovligt långsökt – förutom den geografiska belägenheten. Översiktsplanen må tala om att utveckla Evenemangsparken som nöjes- och lustpark. Men det har föga eller inget att göra med den varvsverksamhet som bedrivs på Beckholmen.

Planbeskrivningen skönsmålar: "Utgångspunkt för förändringarna är den befintliga varvs- och bruksbebyggelses varierade men sammanhållna karaktär som präglar platsen. Vid förnyelsen av Beckholmen är det angeläget att upprätthålla den karaktären såväl stadsbyggnadsmässigt som arkitektoniskt i syfte att erhålla en harmonisk helhet." (s. 36) Någon harmonisk helhet är det inte tal om när den nya varvshallen fullkomligt kommer att dominera ön.

Förändringar i förhållande till samrådsförslaget

Trots den 89 sidor långa planbeskrivningen finns ingen text som belyser förändringarna i förhållande till samrådsförslaget. Det är uppseendeväckande och försvårar för remissinstanserna. Saker som byggnadsvolymer, höjder och bredder samt ianspråktagen vattenyta av utfyllnader, kajer och bryggor i olika utföranden borde ha redovisats och jämförts med samrådsförslaget.

Det är bra att småbåtshamnen är borta. En hamn full med småbåtar skulle störa intrycket av den äldre varvsmiljön. Småbåtshamnen har dock ersatts av en lång brygga som kan tjäna samma funktion. Övriga bryggor förefaller vara av ungefär samma omfattning som i samrådsförslaget. Således ingen egentlig förändring.

Det förefaller som om kajutbyggnaderna tar mer vattenyta i granskningsförslaget än i samrådsförslaget. I samrådsförslaget uppgavs dessa ta 3225 kvm vattenyta i anspråk.

Den föreslagna, stora varvshallen har blivit ca 15 m smalare och längden har kapats med lika mycket. Å andra sidan har den nu blivit två och en halv meter – i norra kortändan t.o.m. fyra meter – högre än i samrådsförslaget. Detta trots uttalade krav på en lägre varvshall i flertalet samrådsyttranden.

Skador på riksintressen vidgås och kan inte uppvägas av påstådda förbättringar

Planbeskrivningen vidgår negativa konsekvenser.

" Denna bedömning bidrar till att konsekvenserna på riksintresset för Stockholms innerstad med Djurgården begränsas till att bli märkbara negativa. Förslaget är förenligt med Nationalstadsparkens värden eftersom höga kulturvärden inte skadas och planen medger möjlighet för besöksverksamheter." (s. 62)

Om nu konsekvenserna bedöms bli "märkbara negativa", vilket är ett nytt begrepp i sammanhanget eftersom det gängse begreppet är "påtagliga", förefaller det rimligt att tolka planbeskrivningen som att planen strider såväl mot miljöbalken 3 kap 6§ som förbjuder påtagliga skador på skyddade kulturmiljöer såsom riksintresset Stockholms stad med Djurgården och självklart också mot miljöbalken 4 kap 7§ skydd av riksintresset Nationalstadsparken som förbjuder "skada", liktydigt med "negativ inverkan av någon betydelse på de anförda värdena". Planbeskrivningen inför en ny distinktion genom att använda begreppet "höga kulturvärden", en distinktion som helt saknas i miljölagstiftningen.

I nio olika avseenden bedöms förslaget ge upphov till negativa skador på riksintressen. Sammanfattningen är klar:

" Många riksintresseuttryck påverkas negativt och den samlade bedömningen blir att riksintresset för kulturmiljövården försvagas i flera avseenden. Det innebär att riksintresset skadas." (s.65) Om riksintresset för kulturmiljövården skadas är det också självklart att riksintresset Nationalstadsparken skadas eftersom dess skaderekvisit är mycket snävare.

Det kompensatoriska resonemang som planbeskrivningen ägnar sig åt (s.65) strider mot miljölagstiftningen.

Sammanfattning

Planförslaget syftar till att etablera ett storvarv i Kungliga nationalstadsparken, tillika ett bombmål i krig i Stockholms mitt. Vanligt sunt förnuft förstår det olämpliga i detta. Det strider också mot lagen för Nationalstadsparken.

Granskningsförslaget skiljer sig inte på något fördelaktigt sätt från samrådsförslaget, snarare tvärtom. Vi kan därför hänvisa till och åberopa vårt samrådsyttrande, som äger fortsatt giltighet i alla avseenden. Samma omdömen om skador på riksintressena för kulturmiljövård och Nationalstadsparken äger fortsatt giltighet. Planbeskrivningen vidgår även denna gång att så är fallet.

Det är obegripligt att Stockholms stad lägger fram ett detaljplaneförslag som är dömt att underkännas.

Richard Murray

Ordförande för Förbundet för Ekoparken